

KODÁLY ZOLTÁN

nyolcvan esztendő

MEGRENDÍTŐ JELENSÉG, amikor a megújulás nagy embere, tetteiben a mindenkori fiatalság példaképe great old man-ként áll nemzete előtt. Eszünkbe juttatja Tizianót, aki kilencvenéves korában éppoly töretlenül alkotott, mint emberöltőkkel előbb. Vagy Verdit, az élete nyolcadik évtizedének zenei hőst, matuzsálemi korában az operairás döntő reformjával. Ez a jelenség nem hárítható pusztán a szervezett kitartó erejére. A jellem és az állandó megújulás akarata húzódik meg mögötte. Aki egész életében arra törekedett, hogy a környező világ megmácsoljon, az abban rejlő hasznos csírákat kifejlessze: az ilyen egyéniség maga is élő evolúció, s előtte »a halál elámul«, ahogyan a Requiem ősi szavai jósolják.

Hogy kicsoda Kodály, arra már a fiatal Bartók Béla emlékeztető szavai világítottak örök érvénnyel: »Gondoljuk el, mi volna itt a magyar zenében, ha nincsen Kodály!« Még tágabbra nyithatjuk az összemérés látóterét, felvázolva, milyen volt zenekultúránk a nagy kodályi fordulat előtt. Komoly tehetségekben nem volt hiány, hiszen hazánk valóságos zeneország. Erkel is jelentőset ajándékozott nekünk és kivált Liszt Ferenc, amikor késői alkotásaival mintegy megjósolta, milyen virág-tavasza vár utána kilombosodásra. De annak a maga nemében gazdag, parlagot felszántó XIX. századnak magyar zenei síkon mégiscsak félre nem ismerhető karakterisztikonja: gyarmatiasság, provincialitás. Egyik oldalról a zengő-zúgó, cigányos dilettantizmus, másik oldalról a német muzsikának el-

kötelezett, idegenszerű szakszerűség. Éppen a múlt század német szellemóriása, Richard Wagner mondotta ki pesti szereplésekor: a magyar zene jövője sokat ígér, ha egységbe tudja fogni a műveletlen akarokosságot, az európai művelődés vívmányait, nemzeti szellemét a teljes szakszerűséggel. Ennek az ígéretnek beváltója Kodály.

Mint ahogy a német irodalmi klasszicizmus két ellenkező módjzatában Goethe és Schiller járt elöl, úgy a magyar zenei klasszikának is két egyidejű lángész szabja meg kétágúságát. Zenénk vulkanikus átrétegződéséből dupla hegycsúcs nőtt ki, egyik a Bartók nevére, másik a Kodályéé viseli. Mindkettőnek talajmozgató ereje a teljes népiség, hasonlóan a megelőző orosz átváltáshoz, melynek mivoltát főként Muszorgszkij gényűsége fémjelzi.

BARTÓK ÉS KODÁLY testvérén egyek voltak a népzene fölemelésében világművészetté. Még az addig alig ismert anyag összegyűjtésének is ők maguk a példás és tudós munkásai. De alkotó módszerben más-más utakon jártak: Bartók lett az általános kelet-európai aratás erőközpontja, míg Kodály a magyar múlt, jelen és jövő zenei tükré. »Minden, mi új, felém ügget« a bartóki jelmondat, s ennek jegyében teremtett Bartók merőben megváltozott össze-európai nyelvet a zenebeszéd számára. Kodálynál nagyobb súly esik a magatartásra, az ő nyelvvezete arra való, hogy összefoglaljon európai aspektusban ösít és tovább élőt. Mindketten titáni erővel vágják át a német bi-

Az MSZMP VIII. kongresszusán meghívottként részt vett Kodály Zoltán Kossuth-díjas zeneszerzőnk is. Képünkön a kongresszus egyik szünetében Kádár János, az MSZMP Központi Bizottsága első titkára Kodály Zoltánnal beszélget

(MTI — Papp Jenő felv.)

(Vámos László felvétele)

lincs gordiuszi csomóját, s a hősi feloldás után immár művésznemzedékek élhetnek szabadon a hazai zeneiség áradó kincseivel. Történelmi sorsunk a kulcsa, miért nyílt meg aránylag későn, csak századunk elején az univerzum felé vezető művészeti kapu. De azóta vége az elszigeteltségnek, a cigányos lappáljak, zsánerképek, »puszta«-különösségek szegényes járulékoságának; a magyar művészet bekerült a világmozgató kultúrális erők közé, lélegzete a teljes emberiség tüdejét tágitja. A Moszkvába vagy New Yorkba érkező Kodály szűkebb hazájából a tágabb hazájába lép, s ott úgy fogadják, mint valaha Benjamin Franklint a szabadság európai kikötőiben.

A NAGY MESTEREK FENSÉGES ROBOTOSOK. Így vagyunk Kodállal is: mikor és hogyan jutott ideje, hogy ezernyi népdalt gyűjtsön, megírja folklorisztikus, tudományos útjelzőit, tanárként generációkat neveljen a szigorú technikai tudásnak, idegen nyelveken ismeresse hazai fejlődésünket Európáig, könyvsorozatokot szerkesszen, előadásokat tartson, személyes tanúja és ellenőrzője legyen a magyar vidék zenei fejlődésének, tankönyvvel lássa el óvodától főiskoláig a hazai zenenyelvre nevelendő fiatalsá-

got, megalapítsa és kifejlessze a kollektív szellemet öregbítő vegyeskari irodalmunkat, mintáit készítsa a Duna-völgyi levegőjű kamarazenének, hallhatatlanságot öntsön a verbunkos kísérletekbe, feldolgozásaival művelt közkinccsé tegye népzeneinket, alkotó tetteivel bizonyítsa, hogy lehet időálló, széles szerkezetekbe foglalni és eredeti zenekari ruházatba öltöztetni muzsikai anyanyelvünket?! Minderre csak az a mester lehetett képes, aki épp oly otthonos az életadó természetben, mint a könyvtárban vagy az íróasztal mellett. Furcsán hangzik, de nem kevésbé igaz: Kodály a testedzésben is mintaképünk lehet, külön fejezetet lehetne szentelni benne a turistának, műkorcsolyázónak és úszó műugrónak. Ugyanaz az egészség, kitartó harmónia, edzettség jellemzi testi, mint lelki életét.

Mielőtt életművét megalkotta, zenei világunk csupa torlasz, sötét elválasztó fal, zavar, idegenség, értetlenség, próbálkozások útvesztője volt. Ma rendezett utak, világos elvek, megnyílt irányok fogadják a tehetséget. Magyar zenésznek lenni immár nagyvilági rang. Ezt köszönjük a nyolcvan éves Kodálynak. Jutalmazza érte a jogos öntudat!

Molnár Antal